HE 303/2022 vp

VEROHALLINTO
Esikunta- ja oikeusyksikkö
Matti Merisalo

10.1.2023

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle
TyV@eduskunta.fi

Lausuntona eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa käsiteltävänä olevassa asiassa hallituksen esitys 303/2022 vp (Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain muuttamisesta) esitän kunnioittaen seuraavaa.

Hallituksen esityksen mukaan työsuojeluviranomaisen toimivaltuuksia alipalkkauksen valvonnassa laajennettaisiin siten, että työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain 13 §:ssä tarkoitettu kirjallinen kehotus voitaisiin antaa asiassa, joka koskee työnantajan velvollisuutta maksaa vähintään sellaista lain ja yleissitovan työehtosopimuksen mukaista palkkaa, jonka peruste ja määrä ovat yksiselitteisesti todettavissa. Jos työnantaja ei määräajassa noudattaisi kehotusta, tarkastaja siirtäisi asian työsuojeluviranomaisen käsiteltäväksi. Työsuojeluviranomainen voisi työsuojelun valvontalain 14 §:n perusteella velvoittaa työnantajan korjaamaan säännösten vastaisen olotilan asettamassaan määräajassa. Työsuojelun valvontalain 15 §:n mukaan työsuojeluviranomainen voisi määrätä velvoitteen tehosteeksi uhkasakon (hallituksen esitys 303/2022 vp. s. 33).

Alipalkkaukseen puuttumiseksi työsuojelun valvontalain 50 §:n 1 momentin mukaista työsuojeluviranomaisen velvollisuutta tehdä ilmoitus poliisille esitutkintaa varten laajennettaisiin siten, että viranomaisen ilmoitusvelvollisuus koskisi jatkossa myös rikoslain 36 luvun 1 ja 2 §:n mukaisia petosrikoksia sekä 6 ja 7 §:n mukaisia kiskontarikoksia, jolloin rikosilmoitus voisi tulla tehtäväksi myös sellaisessa tapauksessa, johon ei liity syrjintäelementtiä.

Lisäksi hallituksen esityksessä ehdotetaan, että työsuojeluviranomaisen ilmoitusvelvollisuutta muille viranomaisille laajennettaisiin siten, että viranomainen ilmoittaisi valvonnassa esille tulleista rakennusten sisäilmastoon ja kunnossapitoon liittyvistä epäkohdista kunnan terveydensuojelu- ja rakennusvalvontaviranomaisille.

Verohallinto toteaa harmaan talouden ilmenevän alipalkkauksessa epäsuorasti siten, että maksettaessa lain ja yleissitovien työehtosopimusten tason alittavaa palkkaa, tilitetään siitä myös asianmukaista pienempi määrä veroja ja sosiaalivakuutusmaksuja. Lisäksi työnantajat, jotka laiminlyövät palkanmaksua koskevat velvoitteensa, saavat perusteetonta kilpailuetua ja taloudellista hyötyä. Siten alipalkkaus vääristää myös kilpailua. Alipalkkaus voi johtaa myös siihen, että työntekijä ei tule saamallaan palkallaan toimeen ja joutuu tämän vuoksi turvautumaan verovaroin kustannettuun yhteiskunnan järjestämään sosiaaliturvaan.

Verohallinnon mielestä hallituksen esityksessä ehdotetut muutokset ovat kannatettavia alipalkkaukseen puuttumiseksi. Verohallinto toteaa kuitenkin, että ehdotetun työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain 13 §:n

mukaan kehotus voidaan alipalkkausasioissa antaa vain silloin, säännösten vastaisesta olotilasta johtuva vaara tai haitta on vähäistä suurempi. Vähäisemmissä asioissa, vaikka palkanmaksun laiminlyönti olisi sinänsä selvä, kehotusta ei voitaisi antaa, vaan ainoastaan toimintaohje. Sääntelyn selkeyden, sovellettavuuden ja vaikuttavuuden vuoksi voisi olla perusteltua, että myös vähäisemmissä asioissa kehotus olisi mahdollinen, jos toimintaohjetta ei noudateta.

Hallituksen esityksessä s. 24-25 on käsitelty hallinnollisten sanktioiden käyttöä palkkauksen valvontakeinona. Esityksessä on päädytty siihen, että hallinnollisen sanktion säätäminen työsuojeluviranomaisen valvontakeinoksi palkkaa koskevassa asiassa ei ole toteuttamiskelpoinen vaihtoehto.

Harmaan talouden tehokkaan torjunnan näkökulmasta selvien alipalkkaustilanteiden sanktiointia hallinnollisilla sanktioilla voisi olla vielä perusteltua arvioida siinä vaiheessa, kun hallituksen esityksessä ehdotettujen uusien keinojen (kehotus ja rikosilmoitus) vaikuttavuudesta on saatu kokemuksia.

Matti Merisalo
Lakiasiainjohtaja